

รูปแบบและกลยุทธ์ การปล่อยเงินกู้ในระบบและการติดตามทวงหนี้ ของแก๊งหมวกกันน็อค ดอกเบี้ยร้อยละ 20 *

The strategy of “loan shark” system with 20% interest rate of the helmet gang

ธีรศานต์ สหัสสพาศน์**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบและกลยุทธ์ การปล่อยเงินกู้ในระบบ แก๊งหมวกกันน็อค ดอกเบี้ยร้อยละ 20 2) ศึกษารูปแบบและกลยุทธ์ การติดตามทวงหนี้ แก๊งหมวกกันน็อค ดอกเบี้ยร้อยละ 20 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิจัยที่ใช้ในการศึกษาคือ ขาดิพันธ์วิทยา (Ethnomethodology) ของ Harold Garfinkel โดยใช้วิธีการศึกษา ด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบลุ่มลึก รวมทั้งจัดสภาพการทดลองทางสังคม โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือพนักงานปล่อยเงินกู้ และติดตามเงินกู้ที่เป็นกลุ่มหมวกกันน็อค จำนวน 6 คน ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

ผลการศึกษาพบว่า แก๊งหมวกกันน็อค มีรูปแบบและกลยุทธ์ในการปล่อยเงินกู้ในระบบและการติดตามทวงหนี้ ตามขั้นตอนดังนี้ 1.รูปแบบและกลยุทธ์ การเตรียมตัวก่อนการปล่อยเงินกู้ 2.รูปแบบและกลยุทธ์ การหาลูกค้า 3.รูปแบบและกลยุทธ์ การปล่อยกู้ 4.รูปแบบและกลยุทธ์ การคิดดอกเบี้ยและเงื่อนไขการชำระเงินคืน 5.รูปแบบและกลยุทธ์ การให้ลูกค้าพบเงินกู้ 6.รูปแบบและกลยุทธ์ การติดตามทวงหนี้ แก๊งหมวกกันน็อค ดอกเบี้ยร้อยละ 20

ส่วนใหญ่เริ่มต้นอาชีพด้วยการเข้ามาเช่าบ้านอยู่ในเขตชุมชน จังหวัดเพชรบุรี จากนั้นเข้ามาในพื้นที่เพื่อปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยร้อยละ 20 โดยทำข้อตกลงกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ เพื่ออำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ กรณีที่เกิดปัญหา และใช้รถจักรยานยนต์เป็นพาหนะในการเดินทางเพื่อปล่อยเงินและติดตามเงินกู้ รูปแบบและกลยุทธ์ของกลุ่มหมวกกันน็อคที่ปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยร้อยละ 20 ด้านการหาลูกค้า เริ่มต้นด้วยการติดประชาสัมพันธ์ในใบประกาศตามสถานที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ตู้โทรศัพท์ ตู้กดเงินของธนาคาร หน้าเซเว่นอีเลฟเว่น หรือไปฝากวางตามร้านอาหารตามสั่ง ร้านก๋วยเตี๋ยวในพื้นที่ สำหรับกลยุทธ์การเข้าถึงกลุ่มลูกค้าโดยตรงใช้วิธีแวะตักน้ำตามร้านขายของชาวบ้านละ 4-5 ร้าน เพื่อให้คนที่ต้องการกู้เงินเข้าถึงได้ง่าย เมื่อมีลูกค้าต้องการกู้เงินจากกลุ่มหมวกกันน็อคที่ปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยร้อยละ 20 เตรียมสำเนาทะเบียนบ้านและสำเนาบัตรประชาชน เพื่อใช้เป็นเอกสารในการกู้เงิน และคุณสมบัติของผู้กู้คือ มีสถานที่ทำงานเป็นหลักแหล่ง หรือมีผู้ค้ำประกัน นอกจากนี้ยังมีการกู้ไขว้ซึ่งมีลักษณะคือ ให้ผู้ค้ำประกันกู้เงินพร้อมกับผู้กู้ เพื่อเป็นการค้ำประกันกันและกัน

สำหรับลักษณะของการปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยร้อยละ 20 คือ กลุ่มหมวกกันน็อค ให้ทำสัญญาซื้อทอง โดยในสัญญาไม่มีการลงตัวเลขยอดเงินกู้ เพียงแต่ให้ผู้กู้และผู้ค้ำประกันเซ็นชื่อรับสินค้าเพียงเท่านั้น โดย

* เนื้อหาส่วนใหญ่ของบทความชิ้นนี้ เรียบเรียงจากงานวิจัยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิทยาระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และการจัดการ 2 (รหัสวิชา 761807) ภาคการศึกษาที่ 2/2555

** นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร tirasan_ice@hotmail.com โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิทักษ์ ศิริวงศ์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นที่ปรึกษา innjun@yahoo.com

ถ่ายภาพมอบทองให้กับผู้กู้เพื่อเป็นหลักฐานในอนาคต โดยสินค้าที่ได้รับจริงมีปริมาณน้อยกว่าหลักฐานในภาพถ่าย สำหรับการคิดดอกเบี้ยและเงื่อนไขการชำระเงินคือ ปลอยเงินกู้ดอกเบี้ยร้อยละ 20 และชำระเงินภายในระยะเวลา 24 วัน โดยผู้กู้ต้องผ่อนคืนเป็นรายวัน กลุ่มหมวกกันน็อคเข้ามาเก็บเงินในช่วงเวลาบ่ายของทุกวันจนครบจำนวนวันที่ตกลงกันไว้ หลังจากผู้กู้ผ่อนชำระเงินได้ประมาณ 60-70% ของยอดเงินแล้ว ผู้กู้ยินยอมเข้ามาขอกู้ใหม่ หรือเรียกว่า “ขอพับ” ซึ่งเงินก้อนใหม่ที่ได้นั้นนำไปปิดยอดเก่า และเริ่มนับหนึ่งในการผ่อนใหม่ รูปแบบและกลยุทธ์การติดตามทวงหนี้ของกลุ่มหมวกกันน็อคคือการเก็บเงินทุกวัน และเมื่อผู้กู้ไม่สามารถชำระหนี้ให้ตามกำหนดเวลาก็พัฒนาการทวงหนี้ โดยขั้นแรกมีการผ่อนปรน จากนั้นพัฒนาเป็นการต่อว่าด้วยคำพูดที่รุนแรง และลงท้ายประโยคว่า วันนี้ไปหามาให้ได้ แล้วเข้ามาเก็บใหม่ ขั้นต่อมาดักที่บ้านหรือที่ทำงาน เพื่อเข้าไปแสดงอำนาจขู่ให้กลัวมากยิ่งขึ้นด้วยการบุกเข้าไปรื้อค้นของในบ้านให้เกิดความเสียหาย และขั้นตอนสุดท้ายคือการทำร้ายร่างกายของผู้กู้เงิน

Abstract

The objective of this research is to study the strategy of “loan shark” system with 20% interest rate of the helmet gang at Petchburi Province. The methodology is ethnomethodology of Harold Garfinkel with observation, in-depth interview and set up the simulation. Qualitative research is also involved in the study and the main interviewers are 6 moneylenders in the helmet gang at Petchburi.

It is revealed that moneylenders in helmet gang start their jobs by rent houses in the community at Petchburi. Then, they have a “loan shark” with 20% interest rate by making a deal with policemen in that area in order to facilitate them when getting in trouble. They use motorcycles as vehicles to loan the money and follow up the borrowers. The strategy of getting customers is putting advertisement in any public places e.g. phone booth, ATM machine, 7-11 or popular restaurants in community. They also have the direct way to get customers by visiting 4-5 grocery shops per day to make themselves accessible for money borrowers. The required documents are a copy of registration and identification card. The qualifications of the borrower are working in stable offices and have a bondsman. Furthermore, there’s a crossed “loan shark” in that a bondsman loan the money together with the borrower in order to guarantee each other.

For the loan shark system, the helmet gang will let the borrowers sign the purchasing gold contract without the amount identified. Both of borrower and bondsman sign the contract of receiving gold only. They also take a photo for evidence in the future and the actual amount is definitely lower than the evidence. The main conditions are loan shark with 20% interest rate and payment within 24 days. The borrowers need to pay daily when the helmet gang collect the money every afternoon until it's due date. The point is they collect money daily, so it's hardly possible for borrowers to have money for them. If the borrowers are

not able to pay the money back, they will have the steps of collect the money; satirizing with harsh words, stalking to house or office, destroying the house and the fiercest one assaulting the borrowers themselves.

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันนี้อยู่ในช่วงที่กำลังประสบปัญหาต่าง ๆ มาก ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านการเมือง เศรษฐกิจหรือสังคม ซึ่งปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องมาจากเรื่องหลัก ๆ เหล่านี้ก็ยังแตกแขนงออกไปเป็นปัญหาย่อย ๆ ให้รัฐบาลต้องตามแก้ไขอยู่เป็นจำนวนมาก หนึ่งในบรรดาปัญหาที่รัฐบาลกำลังพยายามดำเนินการแก้ไขอยู่คือ ปัญหาหนี้ในระบบ ซึ่งปัญหานี้เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับความยากจนของประชาชน และนำมาซึ่งปัญหาอื่นๆอีกเช่น ปัญหาที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญาไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกาย ปัญหานี้มีโซ่ปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่แต่อย่างใด หากแต่เป็นปัญหาที่มีอยู่คู่สังคมไทยมาเป็นเวลาช้านานแล้ว เพียงแต่ยังไม่มีมีการหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นที่นำมาถกเถียงหรือหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม ได้เคยมีการวางนโยบายที่จะแก้ไขปัญหานี้อยู่บ้าง กล่าวคือ ในสมัย ที่ พ .ศ.พ) ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีซึ่งในช่วงนั้น ทักษิณ.ดร.ท.ด. 2547-2548กระทรวงมหาดไทยเปิดให้คนจนลงทะเบียนและ (คัดแยกประเภทปัญหาโดยส่งเฉพาะปัญหาหนี้ต่าง ๆ ของประชาชนต่อให้กระทรวงการคลัง และกระทรวงการคลังได้จัดตั้งศูนย์อำนวยการแก้ไขปัญหาหนี้ภาคประชาชนเท่านั้น และต่อมาในช่วงของรัฐบาลปัจจุบัน รัฐบาลได้ให้ความสำคัญแก่เรื่องนี้โดยมีนโยบายในการแก้ปัญหานี้ในระบบอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น (ไพฑูริย์ เอกจริยกร 2554)

จากภาวะวิกฤตของระบบเศรษฐกิจที่ตกต่ำจึงส่งผลกระทบต่อประชาชนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะปัญหาการว่างงาน ทำให้ประชาชนต้องดิ้นรนแสวงหารายได้เพิ่มเติมโดยการประกอบอาชีพเสริมควบคู่กันไปกับการทำงานประจำ เพื่อให้มีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบัน ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ต้องกู้ยืมเงินเพื่อนำมาเป็นปัจจัยในการลงทุนประกอบอาชีพเสริมต่างๆ ทำให้เกิดสถานการณ์ที่เรียกว่า “หนี้สินของชาวบ้าน” ทั้งในเขตเมืองและต่างจังหวัด ทำให้หลายครอบครัวนั้นหนี้สิน ไม่ว่าจะเป็นหนี้ในระบบที่กู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และหนี้ในระบบจากนายทุนเงินกู้ที่ต้องใช้เงินคืนในอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าที่กฎหมายกำหนด แต่ประชาชนผู้มีรายได้น้อยก็ไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากการกู้ยืมเงินในระบบที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินต่างๆ ด้วยความจำเป็นที่ต้องการหาแหล่งรายได้ จึงจำเป็นต้องกู้ยืมเงินในระบบ (วิไลลักษณ์ โพธิ์เงิน และคณะ 2550)

ธุรกิจหนี้ในระบบที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนั้นทำให้เกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจและประชาชนเป็นจำนวนมาก โดยกลุ่มบุคคลที่ตกเป็นหนี้ในระบบนั้นส่วนใหญ่มักเป็นชาวบ้าน เกษตรกร ซึ่งไม่สามารถกู้ยืมเงินในระบบได้ เนื่องจากประชาชนผู้มีรายได้น้อยนั้นไม่มีทรัพย์สินหรือมีหลักประกันใดๆ ที่จะสามารถให้แก่สถาบันการเงินต่างๆ ตามเงื่อนไขการกู้ยืมเงินตามปกติได้ ดังนั้น บุคคลกลุ่มนี้จะไปกู้ยืมหนี้ในระบบเพราะเห็นว่าเป็นแหล่งเงินกู้ที่สำคัญที่สามารถพึ่งพิงได้ในยามจำเป็น สามารถให้กู้เงินได้ในเวลาอันรวดเร็ว บางครั้งไม่ต้องมีหลักประกันก็สามารถกู้ยืมเงินในวงเงินที่สูงได้ ซึ่งอย่างน้อยก็ช่วยบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้กู้ได้ในระดับหนึ่ง โดยสถาบันการเงินในระบบไม่สามารถให้การช่วยเหลือในกรณีเหล่านี้ได้ ดังนั้นเงินกู้ในระบบจึงมีความสำคัญค่อนข้างสูงต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย (วิไลลักษณ์ โพธิ์เงิน และคณะ 2550)

ในปัจจุบันการกู้เงินนอกระบบนั้นยังคงมีอยู่มากมายและแพร่ขยายวงกว้างมากขึ้น เนื่องจากประชาชนที่ต้องการกู้ยืมเงินนอกระบบก็จะสามารถหาแหล่งเงินกู้ได้จากใบปลิวที่แจกกันตามบนสะพาน ดัดไว้ในตู้โทรศัพท์หรือสถานที่ต่างๆ เช่น รถโดยสารประจำทาง เป็นต้น แต่ผู้กู้ยืมเงินจากนอกระบบก็ต้องแบกรับภาระกับการเสียดอกเบี้ยสูงกว่าที่กฎหมายกำหนด โดยผู้กู้ยืมเงินตกลงยินยอมสมัครใจที่จะเสียดอกเบี้ยในอัตราดังกล่าว เพื่อนำเงินไปใช้สอยตามที่ตนเองต้องการโดยเจ้าหนี้ระบบจะเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ กติกาเงื่อนไขต่างๆ ตามความพอใจ และยังมีภาระอัตราดอกเบี้ยจากเจ้าหนี้ระบบ เริ่มตั้งแต่การปล่อยเงินกู้โดยไม่มีสัญญาหรือเอกสารหลักฐานใดๆ แล้วจะติดตามทวงถามให้ชำระหนี้โดยวิธีการผ่อนชำระเป็นรายวัน โดยคิดอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยของการกู้ยืมเงินในระบบเป็นอย่างมาก โดยส่วนใหญ่เจ้าหนี้จะเป็นผู้กำหนดรายละเอียดและหลักเกณฑ์ต่างๆ โดยอาศัยจุดอ่อนของลูกหนี้ที่ไม่มีความรู้หนังสือ หรือช่องว่างทางกฎหมาย ทำให้ลูกหนี้ตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบแก่เจ้าหนี้ระบบอย่างมากในปัจจุบัน กล่าวคือ หากประชาชนที่ต้องการกู้ยืมเงินจากเจ้าหนี้ระบบ ต้องเซ็นชื่อในสัญญากู้ยืมเงิน โดยที่ไม่สามารถดูรายละเอียดในสัญญากู้ยืมว่าถูกต้องตามความเป็นจริง หรือต้องยินยอมเซ็นชื่อในสัญญาเงินกู้ยืมเงินที่มีได้กรอกข้อความไว้ก่อนแต่อย่างใด หากภายหลังลูกหนี้สามารถชำระเงินต้นและดอกเบี้ยตรงตามกำหนดเวลาที่เจ้าหนี้กำหนดไว้ก็จะถือว่าหมดหนี้กันไป แต่ถ้าหากลูกหนี้รายใดไม่สามารถชำระเงินต้นและดอกเบี้ยตามที่ได้ตกลงกันไว้ หรือชำระล่าช้า เจ้าหนี้ระบบก็จะมีพฤติกรรมทวงหนี้ชอบใช้ ได้แก่ การพูดจาไม่สุภาพ การทวงถามไปยังญาติพี่น้อง หรือแม้กระทั่งทวงถามไปยังที่ทำงาน และพูดประจานให้ลูกหนี้ได้รับความอับอายเป็นอย่างมาก และท้ายที่สุดก็อาจจะมีการทำร้ายร่างกายตามมาซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายและเป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้กู้ยืมเงินอย่างไม่เป็นธรรม ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวก็ปรากฏตามหน้าหนังสือพิมพ์ทั่วไป เกี่ยวกับเจ้าหนี้เงินกู้นอกระบบที่ใช้กำลังทำร้ายลูกหนี้ หรือแม้กระทั่งเจ้าหนี้เงินกู้ที่ข่มขืนลูกหนี้เพื่อขูดดอกเบี้ยซึ่งเป็นข่าวที่น่าสะเทือนใจอย่างยิ่ง นอกจากนี้วิธีการทวงหนี้ของเจ้าหนี้ระบบยังผิดกฎหมาย เพราะโดยปกติกฎหมายกำหนดว่าเมื่อหนี้ถึงกำหนดเจ้าหนี้ทวงถาม แต่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ กฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดให้เจ้าหนี้ฟ้องเรียกชำระหนี้ทางศาลได้ และเมื่อมีคำพิพากษาจึงจะสามารถบังคับใช้หนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ได้ แต่ปัญหาการทวงหนี้ที่ผิดกฎหมายในปัจจุบันเจ้าหนี้ระบบกลับมองว่า การฟ้องร้องบังคับคดีอาจล่าช้า มีค่าใช้จ่ายสูง หรือเห็นว่าดอกเบี้ยที่ตนเรียกเก็บอยู่นั้นไม่ถูกต้องตามกฎหมาย จึงเป็นต้นเหตุให้มีการใช้สารพัดรูปแบบทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมายเพื่อบีบบังคับให้ลูกหนี้จ่ายคืนหนี้ ซึ่งกลายเป็นทุกข์อันดับต้นๆ ที่ลูกหนี้ประสบอยู่ในปัจจุบัน (วิไลลักษณ์ โพธิ์เงิน และคณะ 2550)

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดการวิจัยขึ้น เพื่อศึกษารูปแบบและกลยุทธ์ การปล่อยเงินกู้นอกระบบและติดตามทวงหนี้ แก๊งหมวกกันน็อค ดอกเบี้ยร้อยละ 20 รวมทั้งเพื่อค้นหาความรู้และความจริงต่างๆ ของการปล่อยเงินกู้นอกระบบและติดตามทวงหนี้จากเงินกู้นอกระบบในสังคมไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและกลยุทธ์ การปล่อยเงินกู้นอกระบบ แก๊งหมวกกันน็อค ดอกเบี้ยร้อยละ 20
2. เพื่อศึกษารูปแบบและกลยุทธ์ การติดตามทวงหนี้ แก๊งหมวกกันน็อค ดอกเบี้ยร้อยละ 20

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา โดยศึกษารูปแบบและกลยุทธ์ การปล่อยเงินกู้ในระบบและติดตามทวงหนี้ ของแก๊งหมวกกันน็อค ดอกเบี้ยร้อยละ 20 โดยรับช่วงงานต่อจากนายทุนเงินกู้ในระบบโดยทำสัญญาให้กู้ยืมเงินเกินกว่าจำนวนที่ได้รับจริงหรือต้องชำระดอกเบี้ยเกินกว่ากฎหมายกำหนด รวมถึงการปล่อยกู้ที่เกิดจากการทำสัญญาเช่าซื้อสินค้า ซึ่งเป็นหนี้ในระบบที่เกิดจากบัตรเครดิต ประกาศที่ติดตามเสาไฟฟ้า หรือพื้นที่โฆษณาอยู่ในหนังสือพิมพ์ มีข้อความเชิญชวนว่า “บริการเงินด่วน ดอกเบี้ยต่ำ กู้ง่าย” ซึ่งถือเป็นการให้กู้ยืมเงินที่เจตนาแท้จริงถูกอำพรางด้วยสัญญาเช่าซื้อสินค้า

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษารูปแบบและกลยุทธ์ การปล่อยเงินกู้ในระบบและติดตามทวงหนี้ของผู้ปล่อยกู้ฝ่ายเดียว ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับลูกหนี้หนี้ส่วนใหญ่ได้รับจากการให้สัมภาษณ์ของเจ้าหนี้

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ พนักงานปล่อยเงินกู้และติดตามเงินกู้ที่เป็นกลุ่มหมวกกันน็อค ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย คือ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

4. ขอบเขตด้านเวลา คือ ระยะเวลาที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน – ธันวาคม 2555

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเรื่องหนี้

คำจำกัดความของคำว่าหนี้

มีนักนิติศาสตร์หลายท่านให้คำจำกัดความของคำว่าหนี้ไว้ ดังนี้

สุนทร (2544) อธิบายว่าหนี้เป็นความสัมพันธ์ในทางกฎหมายระหว่างบุคคลสองฝ่าย ได้แก่ฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายผู้ทรงสิทธิ เรียกว่า เจ้าหนี้ กับอีกฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายผู้มีหน้าที่ เรียกว่าลูกหนี้ เช่น แดงกู้ยืมเงินมาจากต้อย จำนวน 50,000 บาท ต้อยเป็นฝ่ายผู้ทรงสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ ต้อยจึงเป็นเจ้าหนี้ และแดงเป็นฝ่ายมีหน้าที่ที่จะต้องชำระหนี้ที่กู้ยืมมานั้น แดงจึงเป็นลูกหนี้

ประสิทธิ์ (2546) อธิบายว่าหนี้หมายถึงนิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเรียกว่าเจ้าหนี้ อีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่าลูกหนี้ โดยเจ้าหนี้มีสิทธิที่จะเรียกร้องให้ลูกหนี้ปฏิบัติตามการชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือการกระทำความหนึ่งอย่างใด งดเว้นการกระทำความหนึ่งอย่างใด หรือส่งมอบทรัพย์สิน

โสภณ (2547: 23) กล่าวว่า “ไม่อาจทำให้เข้าใจได้โดยชัดเจนว่าหนี้คืออะไรกันแน่ ความจริงคำจำกัดความถือว่าเป็นเรื่องของนักทฤษฎี หรือนักปราชญ์ทางกฎหมายมากกว่า สำหรับการบัญญัติเป็นกฎหมายเพื่อใช้บังคับแก่ผู้เป็นเจ้าหนี้ลูกหนี้ หรือเพื่อให้มีผู้พิพากษาคัดสินคดีอาจไม่มีความสำคัญมากนัก ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าเมื่อมีหนี้แล้วเจ้าหนี้มีสิทธิอะไรบ้าง และลูกหนี้มีหน้าที่อะไรบ้างมากกว่า”

ที่มาของหนี้

ที่มาแห่งหนี้้นั้นอาจมีได้หลายอย่าง คือ (1) นิติกรรม เช่น พันยกรรม สัญญาต่างๆ (2) นิติเหตุ ได้แก่ ละเมิด ลากมิควรได้ จัดการงานนอกสั่ง (3) เหตุอื่นๆ ที่กฎหมายกำหนด เช่น ภาษีอากร (สุนทร, 2544)

เมื่อพิจารณาเฉพาะหนี้ที่เกิดจากนิติกรรมพบว่า นิติกรรมที่ก่อให้เกิดหนี้อาจเป็นนิติกรรมสองฝ่าย หรือสัญญา หรืออาจเป็นนิติกรรมฝ่ายเดียวก็ได้ แม้ว่าโดยความเป็นจริงส่วนใหญ่ที่ก่อให้เกิดหนี้คือสัญญา (โสภณ, 2547: 29)

จากที่มาของหนี้จะพบว่าหนี้เกิดขึ้นได้จากหลายที่มา หนี้ที่เกิดจากการกู้ยืมเงินถือเป็นหนี้ชนิดหนึ่ง จากหนี้ที่มีหลายชนิด การจะเข้าใจถึงหนี้เงินกู้ยืมในระบบเราจะต้องทำความเข้าใจหนี้ที่เกิดจากการทำสัญญากัน ระหว่างผู้กู้กับผู้ให้กู้ยืมตามกฎหมาย

แนวคิดเรื่องการกู้ยืมเงิน

ความหมายของการกู้ยืมเงิน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เอกเทศสัญญา ลักษณะ 9 ยืม หมวด 2 ยืมใช้สลับเปลี่ยน บัญญัติเรื่องการกู้ยืมไว้ในมาตรา 653 ถึง มาตรา 656 การกู้ยืมเงินจึงเป็นการยืมใช้สลับเปลี่ยนและเป็นสัญญาชนิดหนึ่ง (มหาชัย, 2547: 13)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายของคำว่า “ยืม” และ “กู้ยืม” ไว้ดังนี้

1. ยืม หมายถึง การนำของ สิ่งของ เงิน เป็นต้น มาใช้ชั่วคราวหนึ่งแล้วคืนให้หรือใช้คืน
2. กู้ยืม หมายถึง ยืมเงินโดยให้ดอกเบี้ยแล้ว

ดังนั้นคำว่า “ยืมเงิน” จึงหมายถึง การที่บุคคลหนึ่งมอบเงินจำนวนหนึ่งไม่ว่าจะเป็นของตนเองหรือไม่ ให้บุคคลอีกคนหนึ่ง ซึ่งขอไปใช้ชั่วคราวหนึ่งและสัญญาว่าจะใช้เงินจำนวนเดียวกับที่ยืมคืน ส่วน “การกู้ยืม” หมายความว่า ใช้คืนพร้อมดอกเบี้ย

การกู้ยืมเงินเป็นเอกเทศสัญญาชนิดหนึ่ง จึงตกอยู่ภายใต้บทกำหนดตามลักษณะของนิติกรรม สัญญาโดยทั่วไป ซึ่งต้องนำมาพิจารณาความชอบด้วยกฎหมายของสัญญาประกอบด้วย เช่น การกู้ยืมเงินต้องไม่มี วัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมาย เป็นการพนันหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เรื่องความสามารถของคู่สัญญา เจตนาการผูกนิติสัมพันธ์ และความสมบูรณ์ของสัญญากู้ยืม เป็นต้น

ความหมายของสัญญากู้ยืมเงิน

สัญญากู้ยืมเงินเป็นสัญญาซึ่งผู้ให้กู้ตกลงให้ผู้กู้ ยืมเงินไปโดยโอนกรรมสิทธิ์ในเงินนั้นให้แก่ผู้กู้และผู้กู้ตกลงจะชดใช้เงินที่มีมูลค่าเท่ากันคืนแก่ผู้ให้กู้ สำหรับค่าตอบแทนการให้กู้ยืมเงินหรือที่เรียกว่า “ดอกเบี้ย” นั้น ไม่ใช่สาระสำคัญของสัญญากู้ยืมเงิน คู่สัญญาอาจตกลงคิดดอกเบี้ยกันหรือไม่ก็ได้ แต่หากตกลงให้มีการคิดดอกเบี้ยต่อกันแล้ว ก็ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย (ทงศักดิ์, 2541: 1) ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 กำหนดว่าห้ามคิดดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี

“มาตรา 654 ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละสิบห้าต่อปี” (พิชัย, 2547: 237)

ลักษณะทั่วไปของสัญญากู้ยืมเงิน

1. เป็นสัญญายืมใช้สลับเปลี่ยนชนิดหนึ่ง
2. การกู้ยืมเงินย่อมบริบูรณ์เมื่อมีการส่งมอบเงิน

การส่งมอบเงินที่กู้ยืมนี้ถือเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง หากไม่มีการส่งมอบเงินที่กู้ยืม สัญญากู้ยืมเงินก็ไม่บริบูรณ์เมื่อผู้ให้กู้และผู้ทำสัญญากู้ยืมเงินระหว่างกัน และผู้ให้กู้ส่งมอบเงินให้ผู้กู้แล้ว สัญญากู้ยืมเงินย่อมบริบูรณ์ ผู้กู้กลายเป็นลูกหนี้ซึ่งมีหน้าที่ต้องชำระหนี้เงินกู้คืนให้แก่ผู้ให้กู้

ความหมายของการใช้เงิน

การใช้เงิน หมายถึง การนำเงินมาชำระหนี้แก่ผู้ให้กู้ และหมายความเฉพาะการใช้เงินเท่านั้น ไม่รวมรวมถึงการชำระดอกเบี้ย ดังนั้น หากเป็นการชำระดอกเบี้ยแล้วไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลายมือชื่อผู้ให้ยืมมาแสดง หรือมีการเวนคืนหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินนั้น หรือหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินนั้นได้แทงเพิกถอนแล้ว (ทงศศักดิ์, 2541:174)

การชำระหนี้กู้ยืมเป็นการชำระต้นเงิน ซึ่งหากมีการชำระกันถูกต้องครบถ้วนย่อมทำให้หนี้เงินกู้ยืมนั้นระงับสิ้นไป อย่างไรก็ตามหนี้เงินกู้ยืมอาจจะระงับสิ้นไปได้ด้วยเหตุประการอื่นอีก เช่น การปลดหนี้ การหักกลบลบหนี้ และการแปลงหนี้ใหม่ ส่วนการชำระดอกเบี้ยไม่จำเป็นต้องมีหนังสือลายมือชื่อของเจ้าหนี้มายืนยัน และอาจใช้พยานบุคคลอ้างอิงได้

หลักฐานในการฟ้องร้องดำเนินคดี

หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ที่กู้ยืมไปจากเจ้าหนี้แล้ว เจ้าหนี้สามารถฟ้องร้องดำเนินคดีต่อศาล เพื่อให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ชำระหนี้ โดยหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพยานหลักฐานในการฟ้องคดี ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า

“การกู้ยืมเงินกว่าสองพันบาทขึ้นไปนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ จะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่” (พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2548 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548)

การฟ้องร้องคดีกู้ยืมเงินกว่าสองพันบาทขึ้นไปนั้น กฎหมายบังคับให้ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืม จึงจะฟ้องคดีได้ เหตุที่กฎหมายบังคับเช่นนี้เพื่อจัดข้อยุ่งยากในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในการพิจารณาตัดสินคดีของศาล ทั้งยังช่วยลดปริมาณคดีที่มาสู่ศาลด้วยทางหนึ่ง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าหากไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมแล้ว การกู้ยืมเงินนั้นจะตกเป็นโมฆะ เพียงแต่ห้ามฟ้องร้องเท่านั้น (ทงศศักดิ์, 2541: 25) พยานหลักฐานเกี่ยวกับการฟ้องคดีกู้ยืมเงินตามมาตรา 653 วรรคหนึ่งนี้ แยกพิจารณาเป็น 2 กรณี

1. การกู้ยืมเงิน 2,000 บาทหรือต่ำกว่า 2,000 บาท
2. การกู้ยืมเงินกว่า 2,000 บาท

การกู้ยืมเงิน 2,000 บาทหรือต่ำกว่า 2,000 บาท ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรคหนึ่ง ใช้บังคับเฉพาะการกู้ยืมเงินกว่า 2,000 บาท ดังนั้นการกู้ยืมเงิน 2,000 บาทพอดีหรือต่ำกว่าจึงไม่อยู่ในบังคับที่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืม มาเป็นหลักฐานในการฟ้องคดี

การกู้ยืมเงินกว่า 2,000 บาทขึ้นไป เป็นกรณีที่กฎหมายบังคับให้ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลายมือชื่อผู้ยืมมาเป็นหลักฐานแห่งการฟ้องคดี หากไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมแล้ว ก็ไม่อาจฟ้องร้องผู้ยืมได้ แยกพิจารณาได้ดังนี้

1. หลักฐานเป็นหนังสือ หมายถึง หลักฐานต่างๆ ที่ปรากฏข้อความแสดงให้เห็นได้ว่ามีความเป็นหนี้กันอยู่ แม้ข้อความจะไม่แจ้งชัดว่าหนี้เป็นหนี้เงินกู้ ก็สามารถนำพยานหลักฐานมาสืบพิสูจน์ได้

2. หลักฐานเป็นหนังสือต้องลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ หลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืม ใช้เป็นหลักฐานการฟ้องคดีกู้ยืมเงินได้ การที่กฎหมายบังคับให้ผู้ยืมต้องลงลายมือชื่อไว้ด้วย เพื่อเป็นเครื่องยืนยันว่าผู้ยืมได้ทำเอกสารนั้นขึ้น

ปัญหาที่เกี่ยวกับหลักฐานเป็นหนังสือ ได้แก่ (1) วันที่กู้ยืมเงิน หลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืม แต่ไม่ได้รับวันที่ไว้ หากพิจารณาสาระสำคัญของหลักฐานเป็นหนังสือนั้น อยู่ที่ต้องมีความหมายแสดงถึงความเป็นหนี้ต่อกันและจะชำระหนี้คืนให้ สำหรับวันที่กู้ยืมกัน จึงไม่ใช่สาระสำคัญ หากไม่ระบุถึง หลักฐานเป็นหนังสือนั้นก็ยังคงใช้ได้ ไม่เสียไป เพียงแต่อาจกระทบต่อวันเริ่มต้นแห่งการคิดดอกเบี้ยเท่านั้น หากนำสืบไม่ได้ว่ากู้ยืมกันเมื่อใด ศาลอาจพิพากษาให้ดอกเบี้ยนับแต่วันฟ้องก็ได้ (2) จำนวนเงินกู้ สาระสำคัญของหลักฐานเป็นหนังสืออยู่ที่ต้องมีข้อความแสดงความหมายถึงการเป็นหนี้ และจะชำระคืน การเป็นหนี้ย่อมรวมถึงจำนวนหนี้ด้วยว่ามีเท่าใด หากไม่ทราบยอดหนี้ ก็คิดกันให้ไม่ได้ จำนวนเงินกู้จึงถือเป็นข้อสำคัญ จะขาดเสียไม่ได้ หากขาดไปก็ถือว่าหลักฐานนั้นมิใช่หลักฐานเป็นหนังสือ (3) ผู้ให้กู้ หลักฐานเป็นหนังสือไม่ต้องระบุชื่อผู้ให้กู้ก็ได้

สรุปหนี้เงินกู้ หมายถึง หนี้ที่เกิดจากการทำสัญญากู้ยืมเงินระหว่างผู้ให้กู้และผู้กู้ และผู้ให้กู้ได้ส่งมอบเงินให้แก่ผู้กู้ ทำให้ผู้กู้กลายเป็นลูกหนี้ต้องชำระหนี้เงินกู้ให้แก่เจ้าหนี้ หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลโดยต้องมีหลักฐานในการฟ้องคดีตามที่กฎหมายกำหนด

แนวคิดเรื่องหนี้ในระบบ

ความหมายของหนี้ในระบบ

หนี้ในระบบเป็นคำที่ใช้เรียกสั้นๆ มาจากคำว่าหนี้เงินกู้ในระบบ เมื่อพิจารณากฎหมายเกี่ยวกับการกู้ยืมเงิน มีหลักเกณฑ์ตามกฎหมายซึ่งแบ่งประเภทของผู้ประกอบการปล่อยเงินกู้เป็น 3 ประเภท (ทีมข่าวการเงิน, 2548: B13) ได้แก่

1. ธนาคารพาณิชย์ ซึ่งประกอบธุรกิจตาม พ.ร.บ.ธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งสามารถเรียกดอกเบี้ยจากลูกค้าได้เกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปีได้ ทั้งนี้การจะกำหนดให้อยู่ในอัตราใดนั้นคงต้องขึ้นกับภาวะเศรษฐกิจ ยกตัวอย่างเช่น ธนาคารกรุงไทยแจ้งอัตราดอกเบี้ยเงินให้สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค (Consumer Loan) สูงสุดในกรณีลูกค้าทั่วไป กรณีปกติร้อยละ 12.25 ต่อปี อัตราดอกเบี้ยสูงสุดกรณีผิดนัดชำระหนี้ ร้อยละ 15.00 ต่อปี เป็นต้น (เริ่มใช้ตั้งแต่วันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2549)

2. พวักบัตรเครดิตและกลุ่มนอกระบบ (Non-Bank) ที่ขออนุญาตธนาคารแห่งประเทศไทย (หรือแบงก์ชาติ) จำนวน 28 แห่ง ซึ่งการกำหนดอัตราดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมต่างๆ รวมกันสูงสุดไม่เกินร้อยละ 28 ต่อปี

3. ผู้ประกอบการที่เป็นประชาชนธรรมดาซึ่งเป็นประชาชนทั่วไป มีสิทธิคิดดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 654 ในหน่วยงานรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่งจะมีแหล่งเงินกู้สำหรับพนักงานโดยเรียกว่า สหกรณ์ออมทรัพย์พนักงานซึ่งคิดดอกเบี้ยในอัตราต่ำกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ยกตัวอย่างเช่น สหกรณ์ออมทรัพย์พนักงานบริษัท การบินไทย จำกัด แจ้งอัตราดอกเบี้ยประจำวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2549 โดยแยกเป็น (1) เงินกู้สามัญ-ฉุกเฉิน ร้อยละ 6.00 ต่อปี (2) เงินกู้พิเศษเคหะสงเคราะห์ ร้อยละ 5.75 ต่อปี (3) เงินกู้พิเศษส่งเสริมฐานะความมั่นคง ร้อยละ 6.00 ต่อปี เป็นต้น

หนี้นอกระบบคือหนี้ที่เกิดจากการให้กู้ยืมเงินโดยผู้ประกอบการประเภทที่ 3 ซึ่งคิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด

คำริ (2548) อัยการผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นเลขานุการของคณะทำงานดำเนินคดีหนี้นอกระบบ สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายช่วยเหลือทางกฎหมาย กล่าวว่า “หนี้นอกระบบคือ (1) หนี้ที่ลูกหนี้ได้รับเงินต้นที่กู้มาน้อยกว่าจำนวนเงินที่ระบุไว้ในสัญญากู้ หรือ (2) หนี้ที่ลูกหนี้ต้องชำระดอกเบี้ยสูงกว่าในอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ (ร้อยละ 15 ต่อปี หรือ 1.25 บาทต่อเดือน)”

ลักษณะของหนี้นอกระบบในสังคมไทยเกิดจากการให้กู้ยืมเงินโดยประชาชนทั่วไป ซึ่งอาจจะเรียกชื่อแตกต่างกัน “นายทุนเงินกู้นอกระบบรวมทั้งแขกโพกผ้า เจ้าของบ่อน หวยเถื่อน ซึ่งไม่เคยนำส่งรายได้เพื่อคำนวณการเสียภาษีให้รัฐ ถือเป็นการผิดกฎหมาย และปกติการปล่อยกู้นอกระบบก็มักจะคิดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้สูงเกินกว่าข้อกำหนดของกฎหมายที่ระบุไว้ที่ร้อยละ 15 ต่อปี” (พลประสิทธิ์, 2547: 27)

หนี้นอกระบบกับเศรษฐกิจนอกระบบ

หนี้นอกระบบถือเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจนอกระบบ โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547: 8) ให้คำนิยามของคำว่า “เศรษฐกิจนอกระบบ” หมายความว่า ความรวมถึง การประกอบอาชีพและธุรกิจในภาคการผลิตสินค้าและบริการที่สร้างรายได้ ซึ่งไม่ได้อยู่ภายใต้การบริหารจัดการของภาครัฐ เป็นหน่วยธุรกิจขนาดเล็กของชุมชน ธุรกิจที่ผู้ทำงานเป็นเจ้าของที่อาจมีลูกจ้าง หรือใช้แรงงานในครอบครัว โดยมีทั้งที่ดำเนินการโดยถูกกฎหมายและหลีกเลี่ยงกฎหมาย หรือไม่มีกฎหมายกำกับ

สรุปหนี้นอกระบบหรือหนี้เงินกู้นอกระบบ เป็นหนี้ที่เกิดจากการให้กู้ยืมเงิน ซึ่งผู้ให้กู้เป็นประชาชนทั่วไป โดยคิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด และไม่เสียภาษีให้รัฐ เจ้าหนี้และลูกหนี้เงินกู้นอกระบบนั้นต่างก็มีจุดมุ่งหมายที่สอดคล้องกันคือฝ่ายหนึ่งต้องการกำไรจากดอกเบี้ย อีกฝ่ายหนึ่งต้องการเงินก้อนหรือความจำเป็นบังคับ ทำให้มีการหลีกเลี่ยงกฎหมาย ในบางตอนของคำแถลงการณ์คณะกรรมการราษฎร เกี่ยวกับพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2475 สะท้อนถึงสาเหตุที่ทำให้ลูกหนี้ต้องกู้เงินนอกระบบเกิดจากความจำเป็นบังคับ โดยระบุว่า

“การกู้ยืมนั้นโดยปกติผู้ต้องการทุน เมื่อได้ทุนแล้วไปประกอบกิจการอันใดอันหนึ่งมีผลออกมาขึ้นก็แบ่งผลนั้นใช้เป็นดอกเบี้ยบ้างเหลือรวบรวมไว้เพื่อใช้หนี้ทุนต่อไป ดังนั้นฝ่ายเจ้าหนี้ก็ได้ดอกเบี้ยเป็นค่าปวยการและมีโอกาสที่จะได้รับใช้ทุนคืนในภายหลัง แต่ถ้าดอกเบี้ยเรียกแรงเกินไปแล้ว ลูกหนี้ได้ผลไม่พอที่จะใช้ดอกเบี้ยได้ ย่อมต้องยอเยยับไปด้วยกันทั้ง 2 ฝ่าย ด้วยเหตุนี้ประเทศทั้งหลายและประเทศของเราเองจึงมีกฎหมายมาแต่โบราณกาลกำหนดอัตราดอกเบี้ยอย่างสูงไว้กล่าวคือ ชั่งละ 1 บาทต่อเดือน (หรือร้อยละ 15 ต่อปี) อันที่จริงอัตรานี้เป็นอัตราที่ค่อนข้างสูงอยู่แล้ว แต่แม้กระนั้นยังปรากฏว่าทุกวันนี้มีการให้กู้ยืมกันโดยอัตราสูงกว่านั้น และเจ้าหนี้กับลูกหนี้ต่างร่วมใจร่วมมือกันหลีกเลี่ยงกฎหมาย เพราะฝ่ายหนึ่งอยากได้ อีกฝ่ายหนึ่งกลัวความจำเป็นบังคับ ในที่สุดก็ได้ผลอันไม่พึงปรารถนาดังกล่าวแล้ว” (คำริ เฉลิมวงศ์, 2548)

ถึงแม้จะมีกฎหมายกำหนดเป็นบรรทัดฐานเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ย แต่ความสัมพันธ์ทางการแลกเปลี่ยนระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้เงินกู้นอกระบบนั้นดำรงอยู่ในสังคมไทยเรื่อยมา ซึ่งมีงานวิจัยที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับหนี้เงินกู้นอกระบบมากมาย ที่สำคัญคือ เจ้าหนี้เงินกู้นอกระบบในปัจจุบันมีวิธีการปล่อยกู้ที่แยบยลขึ้น ทำให้เสมือนว่าถูกกฎหมายและมีอำนาจการติดตามทวงหนี้ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยอาศัยอำนาจบังคับของคำพิพากษาของศาล

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิธีวิทยาที่ใช้ในการศึกษา คือ ชาติพันธุ์วิทยา (Ethnomethodology) ของ Harold Garfinkel เป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับการมีชีวิตรอยู่ด้วยการให้ความหมายต่อโลกแห่งชีวิตประจำวัน ในแต่ละสังคมมีความเชื่อต่อกันอย่างไร และปฏิบัติต่อกันอย่างไร เป็นการศึกษาให้เข้าใจถึงกิจกรรมต่างๆ ที่มนุษย์มีต่อกันภายใต้สังคมใดสังคมหนึ่ง มุ่งประเด็น “ความคิด ที่เป็นคุณค่าที่เป็นเกณฑ์ปกติของมนุษย์ธรรมดาและรายละเอียดในชีวิตประจำวันของกลุ่มคนนั้นๆ” โดยใช้วิธีการศึกษา ด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบลุ่มลึก รวมทั้งจัดสภาพการทดลองทางสังคม

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

พนักงานปล่อยเงินกู้และติดตามเงินกู้ที่เป็นกลุ่มหมวกกันน็อค จำนวน 6 คน ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยศึกษาจากการสัมภาษณ์ สังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญ

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ผู้วิจัยใช้การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) โดยเก็บรวบรวมจากหนังสือ เอกสารและสถิติที่หน่วยงานราชการและเอกชนได้รวบรวมไว้ รวมทั้งเอกสารอื่นๆ ที่ผู้วิจัยเห็นว่าเกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยอาศัยตัวผู้วิจัยเองเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การสังเกต (Observation) ได้กำหนดไว้เป็น 2 ลักษณะด้วยกัน คือการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) โดย สุธาณิก จันทวานิช (2550) ได้ให้แนวทางการสังเกตแบบมีส่วนร่วมบางครั้งเรียกว่า การสังเกตภาคสนาม (Field Observation) คือการที่ผู้สังเกตเข้าไปร่วมกับกลุ่มคนที่ถูกศึกษา มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งผู้วิจัยเองก็ได้ใช้วิธีการนี้โดยใช้กระบวนการสามขั้นตอน คือ สังเกต ชักถาม จดบันทึก ซึ่งกระบวนการสังเกตและสัมภาษณ์ บางครั้งผู้วิจัยต้องใช้ร่วมกัน เพราะขณะสัมภาษณ์ได้สังเกตปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมบางอย่างไปด้วย นอกจากนั้นยังมีการบันทึกเทป และบันทึกภาพเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อนำมาตีความหรือพิจารณารายละเอียดของเหตุการณ์ต่างๆอีกครั้งในภายหลัง

2. การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant Interview) คือการชักถาม

3. แบบบันทึกการสังเกต/สัมภาษณ์ เพื่อป้องกันการลืม ผู้วิจัยได้ดำเนินการบันทึก โดยปฏิบัติ 2 ขั้นตอน คือ จดบันทึกย่อขณะกำลังสังเกตหรือทันทีหลังการสังเกตเห็น ขั้นตอนที่สอง คือ การนำบันทึกย่อที่เขียนไว้มาเรียบเรียงเป็นบันทึกที่มีข้อความขยายมากขึ้น (Expanded Note) ในบางครั้งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการบันทึกเทป ในขณะที่สัมภาษณ์ และนำมาเรียบเรียงภายหลัง

4. สมุดจดบันทึกรายวัน ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำสมุดบันทึกรายวันขึ้น โดยในแต่ละวันหลังจากการเก็บข้อมูลมาแล้ว ผู้วิจัยได้จัดทำบันทึกรายละเอียดของข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาพร้อมทั้งขยายข้อมูลให้ชัดเจน รวมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ตามแนวทางของการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ในการดำเนินการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความเชื่อถือ มีความถูกต้องแม่นยำและทุกขั้นตอนในการศึกษามีความสมบูรณ์ ผู้ศึกษาได้ปฏิบัติตามขั้นตอน เทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique) ดังนี้

1. การตรวจสอบด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี (Methodology Triangulation) ได้แก่ การสัมภาษณ์ข้อมูลแบบเจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยสอบถามข้อมูลโดยตรงกับผู้ให้ข้อมูลหลักรวมทั้งการสังเกตพฤติกรรมระหว่างการสัมภาษณ์ เช่น น้ำเสียง แววตา ลักษณะท่าทาง ว่าสอดคล้องกับคำตอบหรือไม่

2. การตรวจสอบข้อมูลที่ได้ (Data Triangulation) การสอบถามข้อมูลเดียวกันหลายๆ ครั้งจาก กลุ่มตัวอย่างเดียวกัน เป็นการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยแนวคำถามชุดเดียวกันหลายๆ ครั้ง ถามคำถามซ้ำในเวลาที่แตกต่างกัน และมีการจัดเรียงแนวคำถามที่แตกต่างกัน

3. การตรวจสอบเชิงทฤษฎี (Theory Triangulation) ผู้วิจัยเลือกใช้แนวทางเป็นแนวคิดแกนหลัก (Main Theoretical Concept) ในการอธิบายถึงความสำเร็จ โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีจากบทที่ 2 เพื่ออธิบายถึงรูปแบบและกลยุทธ์ การปล่อยเงินกู้ในระบบและติดตามทวงหนี้ แก่งหมวกกันน็อค ดอกเบี้ยร้อยละ 20 อย่างรอบด้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลเหล่านั้นมาแยกประเภท จัดหมวดหมู่ เพื่อง่ายต่อการวิเคราะห์ โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆ กัน ตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัย กล่าวคือ ในแต่ละวันหลังจากเก็บข้อมูลเสร็จ ผู้วิจัยกลับมาบันทึกข้อมูลอย่างละเอียด พร้อมจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ข้อมูล เสนอผลการวิจัยในลักษณะของการบรรยายข้อมูล และสรุปเชิงวิเคราะห์ที่เชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎี

ผลการศึกษา

จากการรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และเข้าไปใช้ชีวิต ทำงานร่วมกับพนักงานปล่อยเงินกู้และติดตามเงินกู้ที่เป็นกลุ่มหมวกกันน็อค ผู้ให้ข้อมูลหลัก และนำมาวิเคราะห์ตามแนวทางของการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษามีดังนี้

รูปแบบและกลยุทธ์ การปล่อยเงินกู้ในระบบ แก่งหมวกกันน็อค ดอกเบี้ยร้อยละ 20

1. รูปแบบและกลยุทธ์ การเตรียมตัวก่อนการปล่อยเงินกู้

กลุ่มหมวกกันน็อค ที่ปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยร้อยละ 20 เข้ามาในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี กลุ่มละ 14-24 คน เป็นเครือข่ายของกลุ่มปล่อยเงินกู้ในระบบรายใหญ่ที่อยู่ในกรุงเทพฯ โดยเข้าบ้านอยู่ในเขตชุมชนก่อนการเข้าพื้นที่และเคลียร์กับตำรวจในพื้นที่ก่อนดำเนินการจริง เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ หากเกิดปัญหาขึ้น

เจ้าของเงินกู้หรือนายทุนเงินกู้ พนักงานเก็บเงินกู้ส่วนใหญ่ไม่เคยพบกันและไม่ทราบว่าเป็นใคร แต่เรียกถึงเจ้าของเงินกู้ว่าเจ้ หรือเฮีย วิธีการประสานงาน ส่งเงินและรับเงินผ่านตัวกลางหรือหัวหน้าทีมในแต่ละพื้นที่เพียงคนเดียว กำหนดรูปแบบการทำงานอย่างชัดเจน สาเหตุที่ไม่ให้เจ้าของเงินกู้หรือนายทุนเงินกู้พบกัน เพื่อลดการเข้าถึง ป้องกันการขัดทอด เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันขึ้น หรือถูกจับกุมจากหน่วยงานกลุ่มป้องกันการเงินนอกระบบ สำนักงานกระทรวงการคลัง และเจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นผลให้พนักงานเก็บเงินกู้ทราบเพียงว่าต้องรับเงินและส่งเงินที่ใคร แต่ไม่ทราบว่าเป็นเจ้าของเงินที่แท้จริงแล้วเป็นใคร

รูปแบบการแต่งกายของพนักงานเก็บเงินกู้ มีลักษณะส่วนเสื้อยืดหรือเสื้อเชิ้ตลายสก๊อต กางเกงยีนส์ จุดที่สังเกตชัดเจนคือ สวมเสื้อแจ็คเก็ตสีดำหรือสีน้ำเงิน ใส่หมวกกันน็อคแบบเต็มใบปกปิดหน้า สวมรองเท้าผ้าใบ เพื่อความคล่องตัวในการเดินทางด้วยรถจักรยานยนต์ ที่พนักงานเก็บเงินกู้ใช้เป็นพาหนะในการเดินทางไม่ต่ำกว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน รถจักรยานยนต์ที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นยี่ห้อฮอนด้า รุ่น CBR 15 รถจักรยานยนต์ที่ใช้จดทะเบียนทุกอย่างถูกต้อง เพื่อเป็นการลดแรงปะทะหากโดนเจ้าหน้าที่เรียกตรวจ และเพื่อความสะดวกในการเดินทาง เข้าถึงได้ทุกพื้นที่ ไม่ว่าจะซอยเล็กซอยน้อย แหล่งชุมชนแออัด ง่ายต่อการดูแลรักษา ที่สำคัญคือสามารถใช้เวลาได้ดีกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับยานพาหนะชนิดอื่นๆ สิ่งที่พนักงานเก็บเงินกู้พกติดตัว คือสมุดบัญชีรายชื่อลูกค้าเพื่อใช้ในการติดตามเงิน เพื่อวางแผนทางในการวิ่งเก็บเงินในแต่ละวัน ใบขับขี่ กล้องถ่ายรูประยะหลังใช้โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟนถ่าย ใช้ถ่ายภาพลูกหนี้ที่กู้เงิน ถ่ายภาพสถานประกอบการ บ้าน และคนค้ำประกัน เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการกู้เงิน สิ่งสุดท้ายที่สำคัญที่สุดคือ สร้อยทองชุบ มีลักษณะเหมือนทองจริง น้ำหนัก 2 บาท 5 บาท และ 10 บาท เพื่อใช้ประกอบการถ่ายภาพเป็นหลักฐานเบี่ยงเบนประเด็นการกู้เงินเป็นการซื้อทอง เป็นเทคนิคในการใช้ประโยชน์จากช่องว่างทางกฎหมาย

2. รูปแบบและกลยุทธ์ การหาลูกค้า

พบว่า กลุ่มหมวกกันน็อค ที่ปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยยร้อยละ 20 มีวิธีการแนะนำตัวโดยการติดใบประกาศตามตู้โทรศัพท์ ตักเงินของธนาคาร หน้าเซเว่นอีเลฟเว่น และนำไปติดประกาศขนาด 1/4 ของ A4 ไปวางไว้ตามร้านอาหารตามสั่ง ร้านก๋วยเตี๋ยวในพื้นที่ มีพฤติกรรมในการเข้าถึงกลุ่มลูกค้าโดยตรง โดยแวะไปตักน้ำตามร้านโชห่วย ร้านละ ประมาณ 15-20 นาที วันละ 4-5 ร้าน เพื่อให้คนที่ต้องการกู้เงินเข้าถึงได้ง่าย

3. รูปแบบและกลยุทธ์ การปล่อยกู้

พบว่า เมื่อมีคนสนใจกู้เงิน กลุ่มหมวกกันน็อค ที่ปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยยร้อยละ 20 ขอเอกสาร 2 อย่าง คือ สำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาบัตรประชาชน ของผู้กู้ ผู้ค้ำประกัน ซึ่งคนที่สนใจกู้เงินนั้นต้องมีคุณสมบัติเบื้องต้นคือ ต้องมีที่ทำงานเป็นหลักแหล่ง หรือมีผู้ค้ำประกัน จากการที่เข้าไปฝังตัวพบว่า ส่วนใหญ่เมื่อคนที่สนใจกู้แล้วนั้น ผู้ค้ำประกันก็นิยมกู้ด้วยพร้อมกัน ในลักษณะนี้เรียกว่าการกู้ไขว้

เมื่อเอกสารของผู้ค้ำประกันพร้อมเรียบร้อยแล้ว กลุ่มหมวกกันน็อค ที่ปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยยร้อยละ 20 ให้ทำสัญญาซื้อทอง โดยในสัญญาไม่มีการลงตัวเลขยอดเงินกู้ เพียงแต่ให้ผู้กู้และผู้ค้ำประกันเซ็นชื่อรับสินค้าเพียงเท่านั้น เมื่อเซ็นสัญญาซื้อทองเรียบร้อยแล้ว กลุ่มหมวกกันน็อค ที่ปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยยร้อยละ 20 ถ่ายภาพมอบทองให้กับผู้กู้เพื่อเป็นหลักฐานในอนาคต แต่ทองที่นำมาถ่ายภาพนั้นเส้นใหญ่กว่ามูลค่าเงินที่ผู้กู้ได้รับเสมอ ตัวอย่างเช่น หากกู้เงิน 1,000-5,000 บาท ทองที่นำมามอบมีลักษณะและน้ำหนักอยู่ที่ทองน้ำหนัก 5 บาท หากกู้ 5,000 บาทขึ้นไป ทองที่นำมามอบมีลักษณะและน้ำหนักอยู่ที่ทองน้ำหนัก 10 บาท

4. รูปแบบและกลยุทธ์ การติดดอกเบี้ยยและเงื่อนไขการชำระเงินคืน

พบว่า กลุ่มหมวกกันน็อค ที่ปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยยร้อยละ 20 มีเกณฑ์วิธีคิดที่เรียบง่ายคือ เงินกู้ 1,000 บาท ผ่อนคืนวันละ 50 บาท ระยะเวลาการชำระคือ 24 วัน โดยวันแรกที่ได้รับเงินกู้จากกลุ่มหมวกกันน็อค ที่ปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยยร้อยละ 20 ต้องเสียค่าเปิดหน้าบัญชี ขั้นต่ำที่ 200 บาท ต่อ 1 บัญชีผู้กู้ หากกู้เงิน 5,000 บาทขึ้นไป ต้องเสียค่าเปิดหน้าบัญชี ยอดเงินเท่ากับการผ่อนชำระรายวันให้กับกลุ่มหมวกกันน็อค โดยเงินค่าเปิดหน้าบัญชี กลุ่มหมวกกันน็อคเป็นผู้ได้รับเองไม่เกี่ยวกับเจ้าของเงินกู้ ในด้านเงื่อนไขการชำระเงิน ผู้กู้ต้องผ่อนคืนเป็นรายวัน โดยกลุ่มหมวกกันน็อคเข้ามาเก็บเงินในช่วงเวลาบ่ายของทุกวันจนครบจำนวนวันที่ตกลงกันได้

5. รูปแบบและกลยุทธ์ การให้ลูกค้าพบเงินกู้

พบว่า หลังจากผู้กู้เงินผ่อนชำระได้ประมาณ 60-70% ของยอดเงินแล้ว ผู้กุนิยมเข้ามาขอกู้ใหม่ หรือที่เรียกภาษาชาวบ้านว่า ขอพับ ซึ่งเงินก้อนใหม่ที่ได้มานั้น นำไปปิดยอดเก่า และเริ่มนับหนึ่งในการผ่อนใหม่ ยกตัวอย่างเช่น ผู้กู้เงินไป 5,000 บาท ผ่อนไปได้ 20 วัน ยอดเงินที่ต้องผ่อนต่อวันคือ 250 บาท (จากสูตร 1,000 หาร 50 บาท) ผู้กู้ผ่อนชำระไปแล้ว 5,000 บาท และเหลือยอดค้างชำระ 1,000 บาท ผู้กู้ต้องการขอพับ ผู้กู้ได้รับเงินมาที่ 3,750 บาท (ยอดเงินกู้ 5,000 - ค้างชำระ 1,000 - ค่าเปิดหน้าบัญชีใหม่ 250) โดยผ่อนต่อเนื่องวันละ 250 บาท ไปอีก 24 วัน จึงสรุปได้ว่า ผู้กู้ได้รับเงินจริงจากการกู้ $4,750 + 3,750 = 8,500$ บาท แต่ต้องผ่อนชำระ 12,500 บาท (เงินต้นพร้อมดอกเบี้ยงวดที่ 1 6,000 บาท + ค่าเปิดหน้าบัญชี 250 บาท + เงินต้นพร้อมดอกเบี้ยงวดที่ 2 6,000 บาท + ค่าเปิดหน้าบัญชี 250 บาท) โดยมีกำหนดระยะเวลาชำระคืนเพียง 44 วัน เห็นได้ว่าอัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 20 เป็นร้อยละ 32 ทันที เมื่อมีการพบเงินกู้

รูปแบบและกลยุทธ์ การติดตามทวงหนี้ แก๊งหมวกกันน็อค ดอกเบี้ยร้อยละ 20

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ฝังตัวเป็นกลุ่มหมวกกันน็อคแล้วนั้น พบว่ากลุ่มหมวกกันน็อคไปเก็บเงินทุกวัน แต่คนให้ ไม่สามารถให้ได้ทุกวัน ช่วงสัปดาห์แรกส่วนใหญ่จ่ายตรง แต่พวกเข่าช่วงกลางๆ เริ่มจ่ายช้า ผู้กู้เริ่มให้เหตุผลต่างๆว่า ไม่มีเงิน หมุนไม่ทัน ลูกไม่สบาย รดยางแตก ต้องเสียไปทำงานไม่ได้ ขายไม่ดี ฝนตก หากวันแรกไม่มี ผู้ก้วยังพอคุยกับกลุ่มหมวกกันน็อคได้ โดยต้องบอกว่าพรงนี้ขอทบให้ 2 วัน แต่หากถึงเวลาแล้วยังไม่มี กลุ่มหมวกกันน็อคเริ่มต่อว่าโดยไม่สนว่าเป็นเพศหญิงหรือชาย หรือคนแก่ก็ไม่สน อีกทั้งต่อว่าด้วยคำพูดที่รุนแรง และลงท้ายประโยคว่า วันนี้ไปหามาให้ได้ แล้วเข้ามาเก็บใหม่

หากผู้กู้ไม่สามารถหาเงินมาชำระได้ตามที่กลุ่มหมวกกันน็อคกำหนด กลุ่มหมวกกันน็อคมาดักที่บ้าน หรือที่ทำงาน เพื่อเข้าไปแสดงอำนาจให้กลัวยิ่งขึ้น เช่น การบุกเข้าไปนั่งในบ้าน รอเจ้าของบ้านเข้ามาเพื่อทำให้ตกใจ ในบางครั้งเจ้าของบ้านก็ทำเป็นลือกประตูหน้าบ้านเหมือนไม่มีคนอยู่ แต่กลุ่มหมวกกันน็อคก็สามารถสังเกตได้ทันทีว่ามีคนอยู่จริงหรือไม่ หากลือกประตูบ้านแต่มีคนอยู่ในบ้าน กลุ่มหมวกกันน็อคบุกเข้าไปรื้อค้นของในบ้านให้เกิดความเสียหาย หากเกิดการขัดขืนอาจทำร้ายร่างกายของผู้กู้เงินก็เป็นได้

สำหรับผู้กู้ที่ขาดการชำระเงินต่อเนื่องเป็นเวลาหลายวัน หากผู้กู้ไม่หลบหรือหนีให้ตี ทางกลุ่มหมวกกันน็อคอาจอุมขึ้นรถกระบะ เพื่อไปล้อมและนำมาทิ้งไว้ข้างทาง เป็นการขู่ในลักษณะเขียนเสือให้วัวกลัว โดยแสดงอำนาจเตือนไม่ให้ผู้กู้คนอื่นๆ เอาเป็นแบบอย่าง หากผู้กุนำไปแจ้งความกับตำรวจในข้อหาทำร้ายร่างกาย กลุ่มหมวกกันน็อคให้การกับตำรวจว่าลงมือทำร้ายร่างกายเพราะความหมั่นไส้

สรุปผลการศึกษา

จากผลการวิเคราะห์รูปแบบและกลยุทธ์ การปล่อยเงินกู้ในระบบและติดตามทวงหนี้แก๊งหมวกกันน็อค ดอกเบี้ยร้อยละ 20 สรุปผลการศึกษาได้ว่า กลุ่มอาชีพหมวกกันน็อค ส่วนใหญ่เริ่มต้นอาชีพด้วยการเข้ามาเช่าบ้านอยู่ในเขตชุมชน จังหวัดเพชรบุรี จากนั้นเข้ามาในพื้นที่เพื่อปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยร้อยละ 20 โดยทำข้อตกลงกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ เพื่ออำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ กรณีที่เกิดปัญหา และใช้รถจักรยานยนต์เป็นพาหนะในการเดินทางเพื่อปล่อยเงินและติดตามเงินกู้

รูปแบบและกลยุทธ์ของกลุ่มหมวกกันน็อคที่ปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยร้อยละ 20 ด้านการหาลูกค้า เริ่มต้นด้วยการติดประชาสัมพันธ์ในใบประกาศตามสถานที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ตู้โทรศัพท์ ตู้กดเงินของธนาคาร หน้าเขื่อนอีเลฟเว่น หรือไปฝากวางตามร้านอาหารตามสั่ง ร้านก๋วยเตี๋ยวในพื้นที่ สำหรับกลยุทธ์การเข้าถึงกลุ่มลูกค้าโดยตรงใช้วิธีแฉ่ต๋มน้ำตามร้านขายของข้างวันละ 4-5 ร้าน เพื่อให้คนที่ต้องการกู้เงินเข้าถึงได้ง่าย เมื่อมีลูกค้าต้องการกู้เงินจากกลุ่มหมวกกันน็อคที่ปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยร้อยละ 20 เตรียมสำเนาทะเบียนบ้านและสำเนาบัตรประชาชน เพื่อใช้เป็นเอกสารในการกู้เงิน และคุณสมบัติของผู้กู้คือ มีสถานที่ทำงานเป็นหลักแหล่ง หรือมีผู้ค้ำประกัน นอกจากนี้ยังมีการกู้ไขว้ซึ่งมีลักษณะคือ ให้ผู้ค้ำประกันกู้เงินพร้อมกับผู้กู้ เพื่อเป็นการค้ำประกันกันและกัน

สำหรับลักษณะของการปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยร้อยละ 20 คือ กลุ่มหมวกกันน็อค ให้ทำสัญญาซื้อทอง โดยในสัญญาไม่มีการลงตัวเลขยอดเงินกู้ เพียงแต่ให้ผู้กู้และผู้ค้ำประกันเซ็นชื่อรับสินค้าเพียงเท่านั้น โดยถ่ายภาพมอบทองให้กับผู้กู้เพื่อเป็นหลักฐานในอนาคต โดยสินค้าที่ได้รับจริงมีปริมาณน้อยกว่าหลักฐานในภาพถ่าย สำหรับการคิดดอกเบี้ยและเงื่อนไขการชำระเงินคือ ปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยร้อยละ 20 และชำระเงินภายในระยะเวลา 24 วัน โดยผู้กู้ต้องผ่อนคืนเป็นรายวัน กลุ่มหมวกกันน็อคเข้ามาเก็บเงินในช่วงเวลาบ่ายของทุกวันจนครบจำนวนวันที่ตกลงกันไว้ หลังจากผู้กู้ผ่อนชำระเงินได้ประมาณ 60-70% ของยอดเงินแล้ว ผู้กุนิยมเข้ามาขอกู้ใหม่ หรือเรียกว่า “ขอพับ” ซึ่งเงินก้อนใหม่ที่ได้นั้นนำไปปิดยอดเก่า และเริ่มนับหนึ่งในการผ่อนใหม่ รูปแบบและกลยุทธ์การติดตามทวงหนี้ของกลุ่มหมวกกันน็อคคือการเก็บเงินทุกวัน และเมื่อผู้กู้ไม่สามารถชำระหนี้ให้ตามกำหนดเวลาก็พัฒนาการทวงหนี้ โดยขั้นแรกมีการผ่อนปรน จากนั้นพัฒนาเป็นการต่อว่าด้วยคำพูดที่รุนแรง และลงท้ายประโยคว่า วันนี้ไปหามาให้ได้ แล้วเข้ามาเก็บใหม่ ขั้นต่อมาดักที่บ้านหรือที่ทำงาน เพื่อเข้าไปแสดงอำนาจให้กลัวมากยิ่งขึ้นด้วยการบุกเข้าไปรื้อค้นของในบ้านให้เกิดความเสียหาย และขั้นตอนสุดท้ายคือการทำร้ายร่างกายของผู้กู้เงิน

อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษาผู้วิจัยมีความเห็นว่าอาชีพแก๊งหมวกกันน็อค ดอกเบี้ยร้อยละ 20 เป็นอาชีพที่มีการบอกต่อและอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มในเขตชุมชน จังหวัดเพชรบุรี มีการประสานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อเป็นการเปิดทางสำหรับอาชีพให้มีความสะดวกในการเข้าถึงลูกค้าและในการทำงานมากขึ้น รูปแบบและกลยุทธ์การปล่อยเงินกู้ของแก๊งหมวกกันน็อค ดอกเบี้ยร้อยละ 20 ใช้การประชาสัมพันธ์และเข้าถึงกลุ่มลูกค้าโดยตรง เพื่อให้คนที่ต้องการกู้เงินเข้าถึงได้ง่าย และลักษณะของการปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยร้อยละ 20 ด้วยการทำสัญญาซื้อทองระหว่างผู้กู้และผู้ให้กู้ โดยปริมาณสินค้าที่ระบุไว้ไม่ตรงกับความเป็นจริง โดยคิดดอกเบี้ยและเงื่อนไขการชำระเงินคือ ปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยร้อยละ 20 และมีเงื่อนไขการชำระเงินภายในระยะเวลา 24 วัน สำหรับเทคนิคการติดตาม

ทวงหนี้ของกลุ่มหมวกกันน็อคดำเนินการแบบเป็นขั้นตอน เริ่มต้นด้วยการเข้าไปเก็บเงินทุกวัน เมื่อผู้กู้ไม่สามารถชำระหนี้ให้ตามกำหนดเวลาก็พัฒนาการทวงหนี้ โดยขั้นแรกมีการผ่อนปรน จากนั้นพัฒนาเป็นการต่อว่าด้วยคำพูดที่รุนแรง และลงท้ายประโยคว่า วันนี้ไปหามาให้ได้ แล้วเข้ามาเก็บใหม่ ขั้นต่อมามาดักรอที่บ้านหรือที่ทำงาน เพื่อเข้าไปแสดงอำนาจผู้ให้กู้ยิ่งขึ้น และขั้นตอนสุดท้ายคือการทำร้ายร่างกายของผู้กู้เงิน

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบและกลยุทธ์ การปล่อยเงินกู้ในระบบและติดตามทวงหนี้แก๊งหมวกกันน็อค ดอกเบี้ยร้อยละ 20 เนื่องจากมีข้อจำกัดทางด้านข้อมูลและเวลา ทำให้การศึกษาไม่ได้ลงลึกถึงเครือข่ายกระบวนการที่มาจากแก๊งหมวกกันน็อค รูปแบบการบริหารจัดการภายในของแก๊งหมวกกันน็อค

1. ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

1.1 มหาวิทยาลัยที่เปิดสอนทางด้านกฎหมาย ควรวิจัยและพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวกับเรื่องการกู้เงินให้เกิดความเหมาะสมยิ่งขึ้น

1.2 กระทรวงยุติธรรม ควรรับฟังความคิดเห็นจากผู้บริหารท้องถิ่นและชุมชนเพื่อนำมาพัฒนานโยบายในการแก้ปัญหาหนี้ในระบบให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเสนอให้มีการปฏิรูปกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหนี้ในระบบ เพื่อพัฒนามาตรการกำกับดูแลเจ้าหนี้ไม่ให้เอาเปรียบลูกหนี้

1.3 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรให้ความสำคัญในการอบรมข้าราชการตำรวจผู้ปฏิบัติงานด้านการปราบปรามการปล่อยเงินกู้และการทวงหนี้ในระบบ ให้มีมาตรฐานความรู้ และมีทักษะเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ และคำสั่งเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการปล่อยเงินกู้ และทวงหนี้ในระบบ ให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การดำเนินงานแก้ไขเป็นไปตามแนวนโยบายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

1.4 ชุมชนควรบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐและเอกชน เพื่อนำมาสร้างความร่วมมือในชุมชนในการแก้ปัญหาหนี้ในระบบให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเร่งส่งเสริมศักยภาพของลูกหนี้ในชุมชนให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

2.1 ลูกหนี้ควรมีวินัยในการใช้เงินและประเมินศักยภาพตนเองในการชำระเงินก่อนที่จะทำการกู้เงิน และพัฒนาศักยภาพตนเองในด้านการเงิน เพื่อให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่อยู่ในระบบได้

2.2 เจ้าหนี้ควรมีความตระหนักถึงความยุติธรรม ความเที่ยงธรรม และธรรมาภิบาลในการประกอบธุรกิจปล่อยเงินกู้ โดยไม่ลิดรอนสิทธิเสรีภาพ ตลอดจนการทำร้ายร่างกายของผู้กู้

2.3 เจ้าหน้าที่ตำรวจควรมีความเที่ยงธรรมในการปฏิบัติงาน โดยไม่รับสินบนเพื่อเป็นการช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้กับผู้ปล่อยเงินกู้ในระบบ

2.4 สื่อต่างๆ เช่น วิทยุ รายการโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ควรดึงชุมชนและผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาควบคู่ไปกับการณรงค์ให้ความรู้เรื่องหนี้ในระบบแก่ประชาชนผ่านทางช่องทางต่าง ๆ ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มประชาชนในทุกระดับ

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยขอเสนอแนะส่วนดังกล่าวควบลบไปด้วย และควรศึกษาประสบการณ์ของผู้ที่ประสบปัญหาการผิดชำระหนี้ เพื่อมาเป็นแนวทางในการออกกลยุทธ์การปล่อยเงินกู้ในระบบดอกเบี้ยร้อยละ 20 เป็นการป้องกันความเสี่ยงทางหนึ่ง เพื่อสะท้อนความสูญเสียจากการปล่อยเงินกู้ในระบบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ดარი เกลิมวงศ์. หนี้ในระบบ. ใน สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมาย , 2548.
- ทงศักดิ์ ดุลยกาญจน์. คดีกู้ยืม. กรุงเทพมหานคร: จีรรัชการพิมพ์ , 2541.
- ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ 2 , 2546.
- พิชัย นิลทองคำ. (ผู้รวบรวม). ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-6 อาญา , 2547.
- มหาชัย ศรีทองกลาง. คำอธิบายกฎหมายกู้ยืมเงิน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน , 2547.
- วิไลลักษณ์ โพธิ์เงิน และคณะ. ปัญหาหนี้ในระบบในปัจจุบันและแนวทางการแก้ไขในอนาคต. กรุงเทพฯ : กลุ่ม
ป้องกันปรามการเงินในระบบ สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง ,2550
- ไพฑิต เอกจริยกร. ปัญหาหนี้ในระบบในสังคมไทย : วารสารราชบัณฑิตยสถาน Volume36 No. 1, 2554
- สุนทร มณีสวัสดิ์. สรุปวิชากฎหมายหนี้. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน , 2544.
- โสภณ รัตนกร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้. พิมพ์ครั้งที่ 7 , 2547.
- สุภาภรณ์ จันทวานิช .วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ .กรุงเทพฯ : บริษัท ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด, 2550.